

Κοινωνική Ψυχολογία

Στόχος του μαθήματος είναι η εισαγωγή σε βασικές έννοιες και θεματικές ενότητες της κοινωνικής ψυχολογίας

Εγχειρίδια μαθήματος.

Κοινωνική Ψυχολογία: Παραδοσιακές και κριτικές προσεγγίσεις. Dickerson, P.
Αθήνα: Κριτική

Κοινωνική Ψυχολογία. M. A. Hogg & G. M. Vaughan. Αθήνα:
Gutenberg.

Αξιολόγηση μαθήματος: Γραπτές εξετάσεις.

Ώρες συνεργασία: Τετάρτη 11.00-13.00. και Παρασκευή 11.00-13.00. Για
συνεργασία πέρα των συγκεκριμένων μερών και ωρών e-mail:
ansapoun@psed.duth.gr

Θέματα που θα καλυφθούν στα μαθήματα:

1. Εισαγωγή, ορισμοί της κοινωνικής ψυχολογίας, μέθοδοι και ιστορία.

2. Κοινωνική νόηση.

3. Κοινωνική απόδοση.

4. Στάσεις και αλλαγή στάσεων.

5. Κοινωνική επιρροή.

6. Λήψη αποφάσεων ηγεσία και επίδοση μέσα στις κοινωνικές ομάδες.

7. Προκατάληψη και σχέσεις μεταξύ των ομάδων.

8. Επιθετικότητα και θετική κοινωνική συμπεριφορά.

Η κοινωνική ψυχολογία ασχολείται με την επιστημονική διερεύνηση του πώς οι σκέψεις, τα συναισθήματα και η συμπεριφορά των ατόμων επηρεάζονται από την πραγματική, φανταστική ή υπονοούμενη παρουσία άλλων ατόμων (Gordon Allport, 1954).

Η κοινωνική ψυχολογία είναι ένας κλάδος της ψυχολογίας που ασχολείται με την επιστημονική μελέτη της συμπεριφοράς των ατόμων ως αποτέλεσμα κοινωνικών ερεθισμάτων (Jones & Gerard, 1967).

Το κεντρικό και αποκλειστικό αντικείμενο της κοινωνικής ψυχολογίας είναι όλα τα φαινόμενα που έχουν σχέση με την ιδεολογία και την επικοινωνία, αναφορικά με τη γέννηση, τη δομή και τη λειτουργία τους (Moscovici, 1972).

Όλες οι ιδέες και παραδοχές που υιοθετούνται στην Ψυχολογία, ακόμη και αυτές οι οποίες μοιάζουν πολύ βασικές, αυτονόητες ή/και συμφωνούν μαζί τους οι περισσότεροι ψυχολόγοι, θα πρέπει να εξετάζονται **συγκριτικά** απέναντι σε **εναλλακτικές** ή αντίπαλες ιδέες και θεωρήσεις και θα πρέπει να αναλύονται οι **επιπτώσεις** τους.

Κριτική Κοινωνική Ψυχολογία

- Η ΚΨ συχνά μας καλεί να θέσουμε σε εφαρμογή την κριτική μας σκέψη
- Η χρήση κριτικής σκέψης είναι μέρος της καθημερινής μας ζωής:
- Με ποιο «αίτημα» προσεγγίζουμε την ΚΨ;
 - Ψάχνουμε «οριστικές» απαντήσεις;
- Οι διαφορετικές θεωρητικές τοποθετήσεις για τα διάφορα θέματα της ΚΨ δεν συνταιριάζονται απαραίτητα μεταξύ τους
 - Εντός της ΚΨ υπάρχουν έντονες αντιπαραθέσεις
 - Οι αντιπαραθέσεις αυτές είναι ένδειξη ζωτικότητας (Βλ. Wetherell κ.α., 2006)
- Η διαμάχη των απόψεων εντός της ΚΨ δεν είναι εμπόδιο για την κατάκτηση της γνώσης –η διαμάχη αυτή καθαυτή είναι η γνώση που θα αποκομίσουμε

Η ιστορία της κοινωνικής ψυχολογίας

Η ιστορία είναι κάτι που κατασκευάζεται. Τα γεγονότα είναι δεδομένα, αλλά ποίο το βάρος τους στην ιστορία είναι κάτι το διαπραγματεύσιμο.

Η σημασία της ιστορίας είναι σημαντική γιατί καθορίζει σε μεγάλο βαθμό την ταυτότητα της επιστήμης, καθώς οι μέθοδοι αλλά και τα ερευνητικά ενδιαφέροντα δεν την διαφοροποιούν σαφώς από άλλες συγγενικές επιστήμες.

Συνδέοντας την έρευνα που διεξάγουμε εμείς με την ιστορία του κλάδου και τα επιτεύγματα του μας βοηθά να δικαιολογήσουμε και τη δική μας δουλειά και να εξυψώσουμε το επιστημονικό μας κύρος (Graumann, 1987).

Η ιστορία του κλάδου πρέπει να αφηγείται ακόμη και τις αποτυχίες, τις ασυνέχειες και τα λάθη, όπως και τη συνέχεια, την πρόοδο και τις επιτυχίες.

Πρέπει να εξετάζουμε και το κοινωνικό, οικονομικό και γενικότερο πλαίσιο μέσα στο οποίο αναπτύσσεται η κάθε επιστήμη.

Ανάπτυξη δύο διαφορετικών «τύπων» κοινωνικής ψυχολογίας: η ψυχολογική κοινωνική ψυχολογία και η κοινωνιολογική κοινωνική ψυχολογία.

Οι δύο αυτοί κλάδοι αναπτύσσονται παράλληλα και έχουν τις δικές τους μεθόδους αλλά και τους δικούς τους πρωτοπόρους.

Βασικά θέματα στην κοινωνική ψυχολογία

Οι άνθρωποι θεωρούνται άτομα που είναι μοναδικά ή όλοι είναι παρόμοιοι.

Το άτομο θεωρείται ότι είναι προϊόν της κοινωνίας ή αντίθετα η κοινωνία θεωρείται ως το αποτέλεσμα των ατόμων που την αποτελούν.

Είναι η σχέση ατόμου και κοινωνίας ένα ερώτημα που έχει νόημα ή απλά εκφράζει μια κρυμμένη ιδεολογία.

Η φύση των ατόμων είναι «εγωιστική» και χρειάζεται μια διαδικασία εκπαίδευσης, κοινωνικοποίησης και εκμάθησης ηθικών κανόνων για να ζήσουν οι άνθρωποι μαζί σε έθνη και κοινωνίες ή οι άνθρωποι είναι από τη φύση τους κοινωνικά όντα και είναι οι κοινωνικές επιρροές που τους κάνουν κοινωνικούς ή αντικοινωνικούς;

Έχουν οι άνθρωποι ελεύθερη βούληση ή καθορίζονται από φυσικές και κοινωνικές δυνάμεις;

Ο Πλάτωνας υποστηρίζει ότι το κράτος είναι πάνω από το άτομο, το οποίο για να γίνει κοινωνικό θα πρέπει να λάβει την κατάλληλη παιδεία υπό την ευθύνη του κράτους.

Για τον Αριστοτέλη από την άλλη πλευρά τα άτομα είναι κοινωνικά από τη φύση τους και θα πρέπει να εμπιστευόμαστε τη φύση η οποία κάνει τη συμβίωση των ανθρώπων εφικτή.

Οι δύο αυτές προσεγγίσεις αποτελούν τις αφετηρίες της ατομο-κεντρικής και της κοινωνιο-κεντρικής θεώρησης της κοινωνίας.

Hegel: το κράτος είναι η βασική μορφή κοινωνίας αλλά και η ενσωμάτωση του κοινωνικού νου στο οποίο τα ατομικά μυαλά είναι βασικοί μέτοχοι.

Ατομοκεντρισμός: τα βασικά ψυχολογικά χαρακτηριστικά του ατόμου είναι δεδομένα και ανεξάρτητα από το κοινωνικό πλαίσιο. Η κοινωνία θεωρείται ως το άθροισμα αυτών των βασικών ατομικών χαρακτηριστικών.

Ο **ηδονισμός** υποστηρίζει ότι τα άτομα ενεργούν με βασική επιδίωξη την ευχαρίστηση και την αποφυγή του πόνου.

Η κοινωνιολογία ξεκινά με τον Comte που θεωρείται και ο πατέρας του θετικισμού.

Θεωρούσε την κοινωνιολογία μια αθροιστική επιστήμη που θα συνέκρινε κοινωνίες σε διαφορετικά στάδια εξέλιξης.

Ο Durkheim εισήγαγε τον όρο «συλλογικές αναπαραστάσεις» που είναι αυθύπαρκτες και δεν σχετίζονται με την ατομική συνείδηση.

Ήταν ο πρώτος που υποστήριξε ότι θα έπρεπε να υπάρχει μια «συλλογική ψυχολογία» διαφορετική ποιοτικά από την ατομική ψυχολογία.

Επίσης η εξελικτική θεωρία του Δαρβίνου έχει ασκήσει επιρροή στην κοινωνική ψυχολογία.

Θεωρούσε το άτομο ένα κοινωνικό ον το οποίο ανέπτυξε την ικανότητα να προσαρμόζεται φυσιολογικά, κοινωνικά και πνευματικά σε μεταβαλλόμενα περιβάλλοντα.

Για τον Δαρβίνο τα συναισθήματα παίζουν ένα κοινωνικό ρόλο βοηθώντας την επικοινωνία εντός του ανθρώπινου είδους.

Μετάβαση στη σύγχρονη κοινωνική ψυχολογία.

Η Γερμανική Ψυχολογία των λαών με εκφραστές τους Moritz Lazarus (1824- 1903), Hermann Steinthal (1823- 1899) & Wilhelm Wundt (1832-1920)

Η βασική συνεκτική αρχή των ανθρώπων είναι η πολιτισμική κοινότητα μέσα στην οποία κοινωνικοποιούνται και εκπαιδεύονται τα μέλη της και μέσα σε αυτήν διαμορφώνονται οι χαρακτήρες τους.

Το μέσο με το οποίο διαμορφώνει η κοινότητα τους χαρακτήρες των μελών της είναι η γλώσσα. Με τη σειρά τους τα μέλη συνεισφέρουν στη γλώσσα η οποία γίνεται κατανοητή ως κοινωνικό δημιούργημα.

Δεν υπήρχε καμία αμφιβολία για την κοινωνική φύση του ατόμου.

Εκτός από τις πιο απλές ανθρώπινες διαδικασίες, καμία ανθρώπινη εμπειρία ή δραστηριότητα δεν μπορεί να διαχωριστεί από το κοινωνικο-πολιτισμικό της πλαίσιο

Η Ψυχολογία του όχλου. Πρωτεργάτες είναι ο Ιταλός Terde (1843- 1904) και ο Γάλλος Le Bon (1841- 1931).

Βασικές επιρροές της ψυχολογίας του όχλου:

1. Ο υπνωτισμός και η υποβολή.

2. Η επιδημιολογία

3. Η εγκληματολογία

Σύγχρονη κοινωνική ψυχολογία

Τα πειράματα του Triplett (1898) και τα εγχειρίδια κοινωνικής ψυχολογίας από τους McDougall και Ross (1908).

Η κοινωνική ψυχολογία στην Αμερική.

Βασικά της χαρακτηριστικά ο ατομοκεντρισμός και η πειραματική μέθοδος.

Η κοινωνική ψυχολογία σταματάει να εξετάζει τα κοινωνικά ζητήματα.

Η αλλαγή πλεύσης συντελέστηκε με την αρχή της κοινωνικής κρίσης που έφερε η οικονομική κρίση του 1929 και ο Β' Παγκόσμιος πόλεμος.

Στις δεκαετίες του 1930-1940 δίνεται έμφαση στη μέτρηση των στάσεων και στην αλλαγή των στάσεων τις δεκαετίες 1950-1960.

Εξαίρεση αποτελεί ο Kurt Lewin. Ανέπτυξε τη θεωρία πεδίου που δίνει έμφαση στο όλο και όχι στα μέρη του ενώ παράλληλα τονίζει την αλληλοεξάρτηση στην κοινωνική ζωή

Η προσέγγιση αυτή του επέτρεπε να κάνει πειράματα με ομάδες αλλά και να δουλεύει με πραγματικές κοινωνικές ομάδες με στόχο να αλλάξει τη συμπεριφορά, την ηθική τους, το στυλ ηγεσίας, μια στρατηγική που ονομάστηκε έρευνα δράση

Μετάβαση από την μπιχαβιοριστική στη γνωστική προσέγγιση.

Μετάβαση από θεωρίες μεγάλου εύρους σε θεωρίες στενότερου εύρους.

Η κοινωνική ψυχολογία στην Ευρώπη.

Πριν τον πόλεμο υπήρχαν διασκορπισμένοι κοινωνική ψυχολόγοι στην Ευρώπη που ήταν σχετικά απομονωμένοι.

Αποτέλεσμα της «κρίσης» της κοινωνικής ψυχολογίας τη δεκαετία του 1970 είναι ουσιαστικά η ανεξαρτητοποίηση της Ευρωπαϊκής κοινωνικής ψυχολογίας από την Αμερικανική.

Κύριοι εκφραστές της Ευρωπαϊκής κοινωνικής ψυχολογίας είναι ο Henri Tajfel και ο Serge Moscovici.

Παράγοντες που συντελούν στην άνθηση συγκεκριμένων θεωριών κοινωνικής ψυχολογίας

1. Το κοινωνικό και πολιτικό κλίμα των καιρών

2. Η θεωρητική τους δύναμη.

3. Μια μεθοδολογία που επιτρέπει την εύκολη διερεύνηση του φαινομένου.

4. Το υψηλό status του ερευνητή ή του ερευνητικού ινστιτούτου.

5. Οι ευκαιρίες χρηματοδότησης.

6. Μια ανεξερεύνητη θεωρητική περιοχή.

Παράγοντες που συντελούν στην πτώση θεωριών κοινωνικής ψυχολογίας

1. Όταν το θεωρητικό πρόβλημα βρίσκει τη λύση του.
2. Όταν παρουσιάζεται ένα εμπειρικό αδιέξοδο.
3. Οι ανακάλυψη λαθών στη μεθοδολογία που οδηγούν στη εξαγωγή λανθασμένων συμπερασμάτων
4. Ένας τέταρτος παράγοντας είναι η αλλαγή των ηθικών κανόνων διεξαγωγής της έρευνας που καθιστά συγκεκριμένες ερευνητικές πρακτικές απαγορευμένες.